

**Ilomantsin kunnan
laajan
hyvinvointikertomuksen
vuosiraportti 2025**

Hyvinvoivat ja
toimintakykyiset
asukkaat

Osallisuus ja
yhteisöllisyys

Turvallinen arki ja
ympäristö

ILOMANTSI

Johdanto

Laki sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä (612/2021) 6 § velvoittaa kuntaa edistämään asukkaidensa hyvinvointia ja terveyttä. Kunnan on seurattava kuntalaisten elinoloja, hyvinvointia ja terveyttä sekä niihin vaikuttavia tekijöitä alueittain ja väestöryhmittäin. Kunnan strategisessa suunnittelussa on asetettava tavoitteet sekä tavoitteita tukevat toimenpiteet hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi. Kunnan tulee ottaa päätöksenteossaan huomioon arvioidut vaikutukset ihmisten hyvinvointiin ja terveyteen väestöryhmittäin. Kunnan eri toimialojen on tehtävä yhteistyötä hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi ja kunnassa tulee olla hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen vastuutaho. Kunnassa on raportoitava kuntalaisten hyvinvoinnista ja terveydestä, niihin vaikuttavista tekijöistä sekä toteutetuista toimenpiteistä valtuustolle vuosittain. Lisäksi kunnassa on valmisteltava valtuustolle valtuustokausittain hyvinvointikertomus ja -suunnitelma edellä mainituista asioista. Ilomantsin kunnan laaja hyvinvointikertomus ja -suunnitelma vuosille 2025–2028 hyväksyttiin kunnanvaltuustossa 24.2.2025 § 9. Ilomantsin laaja hyvinvointikertomus ja hyvinvointisuunnitelma toimii järjestöasiakirjan, turvallisuusasiakirjan, osallisuussuunnitelman, tasa-arvo- sekä yhdenvertaisuussuunnitelman yhdistävänä ohjeena sekä asiakirjana. Vuosiraportti käsittelee katsauksena mainittuja teemoja ja toimii myös kunnan vuosittaisena osallisuuskatsauksena.

Hyvinvointikertomuksen vuosiraportissa kootaan yhteen hyvinvoinnin nykytilaa sekä arvioidaan hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen eteen tehtyjä toimia vuoden 2025 ajalta. Nykytilaa tarkastellaan ajantasaisen tutkitun tiedon saatavuuden mukaan. Vuosiraportin arviointi perustuu suunnitelmaan asetettujen painopistealueiden mukaisesti, jotka ovat 1. Hyvinvoivat ja toimintakykyiset asukkaat, 2. osallisuus ja yhteisöllisyys, 3. turvallinen arki ja ympäristö. Painopisteiden saavuttamiseksi on asetettuna tavoitteet, joihin vuosiraportissa vastataan raportin lopussa olevassa taulukossa.

Indikaattorien ja muun tiedon osoittama hyvinvointi

Vuodesta 2023 alkaen kunnat ovat kerryttäneet HYTE-kerrointa eli hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen valtionosuuden lisäosaa. Kuntien rahoituksen valtionosuus määräytyy osaksi niiden tekemän hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyön mukaan. HYTE-kerroin kannustaa kuntia toimimaan aktiivisesti asukkaidensa hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi. HYTE-kerroin indikaattoreissa on prosessi-indikaattoreita, jotka kuvaavat kunnan toimintaa, voimavaroja ja käytettyjä toimenpiteitä prosessien edistämiseksi sekä tulosindikaattoreita, jotka kuvaavat strategisten tavoitteiden saavuttamista ja suorituskkyä, mittaamalla konkreettisesti toiminnan onnistumista, tehokkuutta ja vaikuttavuutta kyselyiden ja muiden mittareiden avulla. Tulosindikaattoreissa tarkastellaan lisäksi kuntien tuloksien eroavaisuutta ja kuntien erojen mukaan jaetaan HYTE-kerroin pisteitä.

Kunnat seuraavat eri lähteistä saatavaa tilastotietoa tehdessään hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen työtä. Indikaattoreiden antaman tiedon avulla pystytään löytämään kohderyhmät ja painopistealueet, jotta hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyö olisi mahdollisimman tehokasta. Tässä vuosiraportissa on käytetty muun muassa Sotkanetista, TEAviisarista sekä Tilastokeskuksesta saatavaa tietoa. Vuosiraportin kuntakohtaiseen tulosten vertailuun on valittu Juuan ja Tohmajärven kunnat sekä Pohjois-Karjalan ja koko maan tiedot tuomaan vertailutietoa kuntakohtaisten tuloksien arviointiin. Tutkimustulosten julkisessa raportoinnissa on usein viiveitä, minkä vuoksi tuoreimmat tulokset eivät ole välttämättä raportoituna kyseiseltä raportointivuodelta, vaan edeltävältä tai sitä edeltävältä. Osa kyselyistä toteutetaan vain joka toinen vuoksi, tai kerran valtuustokaudessa.

HYTE-kerroin indikaattoreiden kehitys

Tulosindikaattorit (5kpl), joista on olemassa alkuperäinen sekä skaalattu versio.

1. **Kokee terveydentilansa keskinertaiseksi tai huonoksi 8. ja 9. luokan oppilaista.** Alkuperäinen tulos kehittynyt vuoden 2023 takaiseen **positiivisesti**, skaalatussa HYTE-kertoimessa taas **negatiivinen muutos**. Vaikka tulos on parantunut, muutos ei ole muiden kuntien verroin tehnyt positiivista muutosta, jonka vuoksi Iломantsissa HYTE-kerroin on laskenut.
2. **Koulutuksen ulkopuolelle jääneet 17–24-vuotiaat.** Alkuperäinen tulos kehittynyt vuoden 2023 takaiseen **negatiivisesti**, mutta skaalattu HYTE-kerroin tulos on kehittynyt **positiivisesti** Iломantsissa.
3. **Toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneet 25–64-vuotiaat.** Alkuperäinen tulos sekä skaalattu HYTE-kerroin on kehittynyt vuoden 2023 takaiseen **positiivisesti**.
4. **Työkyvyttömyyseläkettä saavat 25–64-vuotiaat.** Alkuperäinen tulos sekä skaalattu HYTE-kerroin on kehittynyt vuoden 2023 takaiseen **negatiivisesti**. Muutosta ei ole tapahtunut muiden kuntien lailla positiivisesti.
5. **Kaatumisiin ja putoamisiin liittyvät hoitajaksot 65 vuotta täyttäneillä 10 000 vastaavan ikäistä kohden.** Alkuperäinen tulos heikentynyt edelliseen vuoteen verrattuna sekä skaalattu HYTE-kerroin on kehittynyt **negatiivisesti** Iломantsissa.
 - Tulosindikaattoreiden keskiarvo HYTE-kerroin. 46 (v.2024) -> **44 (v.2025)**. Negatiivinen muutos edelliseen.

Prosessi indikaattorit (15 kpl).

1. **Valtuustolle raportoidaan vuosittain väestön elintavoista ja niissä tapahtuneista muutoksista. 100p.** Vuonna 2025 toteutunut 24.2.2025 sekä 26.5.2025.
2. **Kunnan talousarviossa ja taloussuunnitelmassa määritellään talousarviovuodelle mittarit, joilla seurataan väestön hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen tavoitteiden toteutumista. 100p.** Mittareina tyytyväinen elämäänsä tällä hetkellä, terveellisten elintapojen edistäminen, helposti saavutettavat vapaa-ajan palvelut sekä järjestöavustukset.
3. **Kunnan tarkastuslautakunnan arviointikertomuksessa arvioidaan valtuustokausittain kunnan hyvinvointi- ja terveystavoitteiden toteutuminen. 100 p.** Tarkastuslautakunnan tekemässä arviointikertomuksessa löytyy hyvinvointi- ja terveystavoitteiden sanallista arviointia.
4. **Kunnassa toimii erikseen nimetty asiantuntija, suunnittelija tai vastaava, joka koordinoi hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyötä.** Toteutuu, **100 p.** Hyvinvointikoordinaattori hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyössä 1,0 htv verran.
5. **Kunnan palvelujen suunnittelussa ja kehittämisessä hyödynnetään asukasraateja ja foorumeja. 100 p.** Muun muassa toteutuneet kyselyt ja tapahtumat kuntalaisten kuulemiseksi. Tämän lisäksi eri asukasillat.
6. **Lasten ja nuorten liikunta-aktiivisuutta raportoidaan vuosittain kunnan hyvinvointikertomuksessa tai vastaavassa kertomuksessa. Op.** Nousee edelleen vuoden 2024 TEAvisari vastauksesta virheellisesti ei toteutuneeksi, vaikka 26.5.2025 18§ kunnanvaltuustolle on raportoitu hyvinvointikertomuksen vuosiraportti 2024:n yhteydessä.
7. **Kunta kutsuu säännöllisesti koolle liikuntaseurojen ja yhdistysten yhteiskokouksen. Op.** Nousee edelleen vuoden 2024 TEAvisari vastauksesta virheellisesti ei toteutuneeksi, vaikka liikuntaviranhaltija on järjestänyt yhteiskokouksen 11.8.2025.
8. **Kunnassa järjestetään kohdennettuja liikkumisryhmiä liikuntaseuratoiminnan ulkopuolella oleville lapsille ja nuorille.** Toteutuu. **100p.** Kunnassa vuoden 2025 aikana on kehitetty liikuntaseuratoiminnan ulkopuolella olevia liikkumisryhmiä Harrastamisen Suomen mallin avulla tarjoten syksyllä 2025 uusia lasten ja nuorten toivomia liikkumisryhmiä muiden aiempien harrasteiden lisäksi.
9. **Liikunnan edistämisestä vastaavat viranhaltijat osallistuvat toimielinten vaikutusten ennakoarviointiin. Op.** Ei toteudu.
10. **Kunnassa toimii liikunnan edistämistä käsittelevä poikkihallinnollinen työryhmä. Op.** Ei toteudu.

11. **Kouluympäristön terveellisuuden ja turvallisuuden sekä koulu yhteisön hyvinvoinnin edistämisen tarkastus.** 100p (2024). Toteutunut.
12. **Oppilaiden poissaolojen kokonaismäärää seurataan koko koulussa.** 100p (2024). Toteutuu.
13. **Koulussa on pitkät liikuntavälitunnit.** Op (2024). Ei toteudu.
14. **Koulussa noudatetaan Valtion ravitsemusneuvottelukunnan kouluruokailusuositusta koululounaan ja välipalojen järjestämisessä.** Op (2024). Nousee edelleen vuoden 2024 virheellisesti ei toteutuneeksi, vaikka kunta ja Polkka Oy on määrittänyt yhteisessä palvelusopimuksessa, että koulussa noudatetaan Valtion ravitsemusneuvottelukunnan kouluruokailusuositusta koululounaan ja välipalojen järjestämisessä ja tämän toteutumista seurataan. Kunnassa kouluruokailun ajoitus ei ole kuitenkaan kouluruokailusuosituksen mukainen.
15. **Kunta madaltaa kulttuuriin osallistumisen kynnyksiä.** Op. Ei toteudu. Edellyttäisi kunnalta jonkin pysyvän käytännön, jolla kunta järjestäisi tai tukisi taloudellisesti kulttuurin osallistumisen kynnyksiä madaltavaa vertaistoimintaa.
 - Prosessi-indikaattoreiden keskiarvo HYTE-kerroin. 47 (v.2024) -> 53 (v.2025). Positiivinen muutos edelliseen.
 - HYTE-kerrointa on vuonna 2025 kerrytetty 65 900€ Ilomantsiin. (v.2024 63 400€)

Väestön hyvinvoinnin tilannekuvaus vuonna 2025

Elinvoima

Vuonna 2025 Ilomantsissa on ollut 4 293 asukasta. Kuntien välinen nettomuutto vuonna 2024 on Ilomantsissa 8,0 / 1 000 asukasta kohden, joka on Rääkkylän kunnan lisäksi ainoita positiivisella tuloksella olevia Pohjois-Karjalan kuntia. Alle 15-vuotiaita vuonna 2025 on ollut 7,8 %, 15–64-vuotiaita 43,9 % ja yli 64-vuotiaita 48,4 %. Ulkomaan kansalaisia Ilomantsissa on vuonna 2025 ollut 3,5 %.

Tilastokeskuksen mukaan vuonna 2040 väestöennuste Ilomantsiin olisi 3 280 asukasta. Ilomantsin demografinen huoltosuhde vuonna 2024 on ollut 120,3. Demografinen huoltosuhde ilmaisee, kuinka monta alle 15-vuotiasta ja 65-vuotta täyttänyttä on sataa 15–64-vuotiasta kohti. Ilomantsissa työttömien osuus työvoimasta vuonna 2024 on ollut 18,6 %. Työvoimaan lasketaan 18–74-vuotiaat henkilöt (tilastokeskus, kuntien avainluvut).

Lasten, nuorten ja lapsiperheiden hyvinvointi

Ilomantsissa vuonna 2024 on ollut 20,7 % perheitä, joissa on alle 18-vuotiaita lapsia. Lapsiperheiden hyvinvoinnin tilanteesta Terveiden ja hyvinvoinnin laitos raportoi FinLapset-rekisterillä, josta Ilomantsin kuntakohtaisia tuloksia ei ole saatavilla, mutta tarkastelemme vuoden 2024 tuloksia Pohjois-Karjalan hyvinvointialueen tasolta. 91,5 % pohjoiskarjalaisista vanhemmista on tyytyväisiä elämäänsä ja 94,8 % mielestä oma, lapsen ja perheen tulevaisuus vaikuttaa hyvältä. 17,8 % vanhemmista kokee terveydentilansa keskitasoiseksi tai sitä huonommaksi. 67,3 % pohjoiskarjalaisella vanhemmalla on ainakin yksi läheinen ystävä, jonka kanssa voi jakaa iloja ja suruja. 9 % pohjoiskarjalaisista vanhemmista tuntee olonsa yksinäiseksi. 63,6 % vastanneista Pohjois-Karjalassa on asettunut perheenä pysyvästi asuinalueelle.

Ilomantsissa on osallistuttu keväällä 2025 valtakunnalliseen kouluterveyskyselyyn, jossa 4. ja 5. luokkalaiset, 8. ja 9. luokkalaiset sekä toisen asteen opiskelijoista lukioiden 1. ja 2. vuoden opiskelijat, ammatillisten oppilaitosten 1. ja 2. vuoden opiskelijat sekä tutkintokoulutukseen valmentavan koulutuksen opiskelijat ovat vastanneet kyselyyn osana koulupäiväänsä.

	Kokee kouluinnostusta	Koulukiusattuna tai osallistunut koulukiusaamiseen lukukauden aikana	Luokassa on usein rauhallista	Osallistunut kouluruokailun suunnitteluun	Tulee hyvin toimeen opettajien kanssa
Ilomantsi	58 %	36 %	39 %	65 %	83 %
Tohmajärvi	36 %	53 %	35 %	45 %	71 %
Juuka	27 %	42 %	19 %	54 %	57 %
Pohjois-Karjala	46 %	40 %	31 %	60 %	79 %
Koko maa	48 %	42 %	30 %	56 %	77 %

Taulukko 1. Ilomantsilaisten neljäs- ja viidesluokkalaisten kouluterveyskyselyn tuloksien vahvuudet vuonna 2025 suhteessa koko maa, Pohjois-Karjala, Juuan kunta ja Tohmajärven kunta.

	Koululounas on laadultaan hyvää	Käyttänyt sähkösavukkeita vähintään kerran	Käyttänyt tupakkaa, sähkö tupakkaa, nuuskaa tai nikotiinipussia vähintään kerran	Osallistunut oppituntien sisällön suunnitteluun	Osallistunut välituntitoiminnan suunnitteluun
Ilomantsi	46 %	13 %	15 %	54 %	50 %
Tohmajärvi	58 %	7 %	8 %	59 %	64 %
Juuka	65 %	0 %	0 %	45 %	31 %
Pohjois-Karjala	58 %	6 %	6 %	60 %	58 %
Koko maa	60 %	5 %	5 %	65 %	63 %

Taulukko 2. Ilomantsilaisten neljäs- ja viidesluokkalaisten kouluterveyskyselyn tuloksien kehityskohteet vuonna 2025 suhteessa koko maa, Pohjois-Karjala, Juuan kunta ja Tohmajärven kunta.

Ilomantsilaisista neljäs- ja viidesluokkalaisista 58 % kertoo keskustelevänsä usein vanhempien kanssa koulupäivästä sekä 79 % kokee voivansa keskustella asioistaan vanhempien kanssa usein tai melko usein. Ilomantsilaisista neljäs- ja viidesluokkalaisista 63 % pitää koulunkäynnistä. Luokassa on edelliseen tiedonkeruuseen verrattuna vastanneiden mielestä rauhallisempaa, mutta vain 55% on vastannut uskaltavansa kertoa oman mielipiteensä luokassa. Koulukiusaamiseen osallistuminen sekä koulukiusatuksi tuleminen lukukauden aikana on laskenut 36 %iin, mutta jopa 11 % vastaa olleensa koulukiusattuna vähintään kerran viikossa. 87 % vastaa, ettei ole osallistunut koulukiusaamiseen lukuvuoden aikana.

Neljäs- ja viidesluokkalaisista 81 % kokee, että koululounaan syömiseen on varattu riittävästi aikaa ja 83 % mielestä koululounas tarjotaan sopivaan aikaan. Koululounasta on tarjolla riittävästi (83 %), mutta laatu ja maku on heikentynyt edelliseen tiedonkeruuseen verrattuna. 46 % mielestä koululounas on laadultaan hyvää ja 57 % mielestä maultaan hyvää. Neljäs- ja viidesluokkalaisista 61 % syö aamupalaa joka päivä. Juukalaisista neljäs- ja viidesluokkalaisista 63 % syö aamupalaa joka päivä, tohmajärveläisistä 52 % ja Pohjois-Karjalan alueella keskimäärin 68 %.

Yhä harvempi neljäs- ja viidesluokkalainen on maistanut alkoholia. Ilomantsilaisista neljäs- ja viidesluokkalaisista 83% ei ole maistanut alkoholia, Pohjois-Karjalassa tulos on 80 % ja koko maassa 81 %. Ilomantsilaisista neljäs- ja viidesluokkalaisista 15 % on vuonna 2025 kouluterveyskyselyn mukaan käyttänyt tupakkaa, sähkö tupakkaa, nuuskaa tai nikotiinipusseja vähintään kerran, kun Pohjois-Karjalan muissa kunnissa tulos on 10 % tai alle. Netin käyttö on yhä yleisemmin aiheuttanut haittaavia oireita. 10

% ei ole usein syönyt tai nukkunut netin takia ja jopa 39 % on yrittänyt usein viettää vähemmän aikaa netissä, mutta ei ole onnistunut siinä.

Yhä useampi (31 %) ilomantsilainen neljäs- ja viidesluokkalainen toimii terveyttä edistäviä elintapoja noudattaen, eli syö aamupalaa joka arkiamu, liikkuu vähintään tunnin päivässä sekä nukkuu mielestään tarpeeksi. Ilomantsilaisista neljäs- ja viidesluokkalaisista 68% harjaa hampaansa ainakin kahdesti päivässä ja tässä on nähtävillä edelliseen tiedonkeruuseen verrattuna pientä kehitystä parempaan suuntaan. Yli puolet (55 %) harrastaa liikuntaa ohjatusti vapaa-ajalla vähintään viikoittain. Kuitenkin ilomantsilaisista neljäs- ja viidesluokkalaisista vain 40 % liikkuu vähintään tunnin päivässä.

Lasten ja nuorten fyysistä toimintakykyä mitataan joka vuosi suoritettavissa MOVE-mittauksissa, joihin osallistuvat viidennen luokan ja kahdeksannen luokan oppilaat. Ilomantsilaisilla viidennen luokan oppilailla 33,3 %:lla on heikko fyysinen toimintakyky. Viidennen luokan oppilaissa sukupuolittaista eroavaisuutta ei ole merkittävästi nähtävillä. Pienessä osallistuneiden määrässä pienet yksittäisen prosentin poikkeavuudet eivät ole luotettavaa vertailla, jonka vuoksi tarkastelemme yhteistulosta sukupuolittaisten erojen sijaan. MOVE mittaukset koostuvat kuudesta osiosta, jotka kuvaavat toimintakyvyn eri osa-alueita: kestävyyttä, lihaskuntoa, motorisia taitoja ja liikkuvuutta. Heikko fyysinen toimintakyky muodostaa riskin henkilön terveydelle ja kokonaisvaltaiselle hyvinvoinnille. Tämä voi vaikuttaa selviytymiseen arjesta väsymättä fyysistä toimintakykyä vaativissa toiminnoissa. Heikko toimintakyky voi vaikuttaa myös oppimiseen ja vähentää vapaa-ajan liikkumista sekä ohjattuun liikuntaharrastustoimintaan osallistumista. (sotkanet, opetushallitus)

	Huomannut usein olevansa netissä vaikka ei ole huvittanut	Koululounaan syömiseen on varattu tarpeeksi aikaa	Luokan tai ryhmän ilmapiiri on hyvä	Mahdollisuus keskustella koulussa aikuisen kanssa mieltä painavista asioista	Opettajat ovat kiinnostuneita oppilaan kuulumisista
Ilomantsi	33 %	89 %	62 %	65 %	74 %
Tohmajärvi	41 %	88 %	45 %	53 %	56 %
Juuka	33 %	94 %	52 %	51 %	71 %
Pohjois-Karjala	36 %	79 %	49 %	50 %	62 %
Koko maa	40 %	77 %	50 %	49 %	61 %

Taulukko 3. Ilomantsilaisten kahdeksas- ja yhdeksäsluokkalaisten kouluterveyskyselyn tuloksien vahvuudet vuonna 2025 suhteessa koko maa, Pohjois-Karjala, Juuan kunta ja Tohmajärven kunta.

	Harjaa hampaansa ainakin kahdesti päivässä	Harrastaa hengästyttävää liikuntaa vapaa-ajalla korkeintaan 1 tunnin viikossa	Koululounas tarjotaan sopivaan aikaan	Nukkuu arkisin vähintään 8 tuntia	Voi keskustella asioistaan vanhempien kanssa usein tai melko usein
Ilomantsi	49 %	44 %	51 %	47 %	55 %
Tohmajärvi	58 %	31 %	83 %	68 %	58 %
Juuka	62 %	31 %	94 %	72 %	67 %
Pohjois-Karjala	66 %	30 %	82 %	62 %	69 %
Koko maa	68 %	29 %	82 %	62 %	69 %

Taulukko 4. Ilomantsilaisten kahdeksas- ja yhdeksäsluokkalaisten kouluterveyskyselyn tuloksien kehityskohteet vuonna 2025 suhteessa koko maa, Pohjois-Karjala, Juuan kunta ja Tohmajärven kunta.

Ilomantsilaisista kahdeksas- ja yhdeksäsluokkalaisista 45 % kertoo keskustelewansa usein vanhempien kanssa koulupäivästä ja 55 % kokee woivansa keskustella asioistaan vanhempien kanssa usein tai melko usein. Ilomantsilaisista kahdeksas- ja yhdeksäsluokkalaisista 49 % pitää koulunkäynnistä. 83 % kahdeksas- ja yhdeksäsluokkalaisista saa opettajalta positiivista palautetta ja 74 % mielestä opettajat ovat kiinnostuneita oppilaan kuulumisista. Yhä useampi kokee, että hänellä on mahdollisuus keskustella koulussa aikuisen kanssa mieltä painavista asioista (65 %).

Kahdeksas- ja yhdeksäsluokkalaisista yhä useampi on tullut koulukiusatuksi tai osallistunut koulukiusaamiseen lukuvuoden aikana (40%). 87 % vastaa, ettei ole osallistunut koulukiusaamiseen lukuvuoden aikana, mutta jopa 11 % vastaa olleensa koulukiusattuna vähintään kerran viikossa. Kouluterveyskyselyn mukaan ilomantsilaisista kahdeksas- ja yhdeksäsluokkalaisista 20 % on tullut kiusatuksi koulussa ilmeillä tai eleillä, 16 % ulkopuolelle jättämällä, 19 % asioiden kertomisella eteenpäin ilman lupaa, 28 % valheiden leivttämisellä tai pahaa puhumisella, 24 % nimittelemällä tai nolaamalla ja 13 % kokee koulussa kiusatuksi tulleen puhelimen tai netin kautta. Lisäksi edelliseen tiedonkeruuseen verrattuna nyt koulun aikuisen kiusaaminen lukuvuoden aikana on hieman lisääntynyt ja jopa 25 % kahdeksas- ja yhdeksäsluokkalaisista on kokenut koulun aikuisen kiusanneen lukuvuoden aikana sekä 11 % vähintään kerran viikossa.

Yhä harvempi nukkuu arkisin vähintään kahdeksan tuntia ja jopa 39 % on väsynyt ja uupunut päivittäin. Ilomantsissa 49 % kahdeksas- ja yhdeksäsluokkalaisista harjaa hampaansa ainakin kahdesti päivässä. Tulos on parantunut vuoden 2023 tulokseen (31 %), mutta on edelleen vuoden 2023 tapaan myös vuoden 2025 vertailussa Pohjois-Karjalan kunnista heikoimmalla tasolla.

Yhä harvempi kahdeksas- ja yhdeksäsluokkalainen harrastaa hengästyttävää liikuntaa vapaa-ajalla. Fyysisen aktiivisuuden perussuosituksen mukaan 13 - 18-vuotiaiden tulee liikkua 1-1½ tuntia päivässä. Ilomantsilaisilla kahdeksannen luokan oppilailla 48,3 % on MOVE-mittauksien tulosten mukaan heikko fyysinen toimintakyky. Kahdeksannen luokan oppilaissa sukupuoliero tuloksissa on merkittävä. 71,4 % pojista on fyysiseltä toimintakyvyltään mahdollisesti terveyttä ja hyvinvointia kuluttavalla tai haittaavalla tasolla, kun taas tytöistä 26,7 %. 42 % harrastaa kouluterveyskyselyn mukaan liikuntaa ohjatusti vapaa-ajalla vähintään viikoittain.

Yhä useampi nuori kokee, että asuinalueella ei ole riittävästi oleskelutiloja ja yhä harvemman mielestä asuinalueella järjestetään kiinnostavaa vapaa-ajan toimintaa nuorille. Vain 24 % kahdeksas- ja yhdeksäsluokkalaisista kokee, että asuinalueella on kiinnostavaa toimintaa ja 25 % mielestä asuinalueella on riittävästi oleskelutiloja nuorille. 38 % mielestä harrastuspaikat sijaitsevat liian kaukana ja yhä harvempi (58 %) tietää asuinalueensa harrastusmahdollisuuksista.

Kahdeksas- ja yhdeksäsluokkalaisista 51 % mielestä koululounas tarjotaan sopivaan aikaan. Tulos on aiempaa tulosta heikompi. Koululounaan osalta 89 % mielestä koululounaan syömiseen on varattu riittävästi aikaa ja 85 % mielestä koululounasta on tarjolla riittävästi. Kahdeksas- ja yhdeksäsluokkalaisista koululounaan maku ja laatu on edelliseen tulokseen verrattuna parantunut, mutta vain 35 % mielestä koululounas on maultaan hyvää ja 34 % laadultaan hyvää. Yhä useampi juo energiajuomia lähes päivittäin (15 %) ja yhä harvempi syö koululounasta edelliseen tiedonkeruuseen verrattuna (61 %). Aamupalan syöminen on yleistynyt, mutta edelleen vain 43 % syö aamupalaa joka arkipäivä. Pohjois-Karjalan kuntiin verrattuna kahdeksas- ja yhdeksäsluokkalaisten aamupalan syönti joka arkipäivä on Ilomantsissa toiseksi heikoin.

Yli 40 % kahdeksas- ja yhdeksäsluokan oppilaista on kokeillut vähintään kerran alkoholia, tupakkaa, sähkötupakkaa, nuuskaa tai nikotiinipussia. Nykyisin tupakkaa, sähkötupakkaa, nuuskaa tai nikotiinipusseja käyttää 18 % ilomantsilaisista kahdeksas- ja yhdeksäsluokkalaisista. Tulos on puolittunut edelliseen tiedonkeruuseen verrattuna. Netin käyttö aiheuttaa edelleen haittaavia oireita

nuorilla. 15 % ei ole usein syönyt tai nukkunut netin takia ja 27 % on yrittänyt usein viettää vähemmän aikaa netissä, mutta ei ole onnistunut.

	Ei käytä alkoholia	Huomannut usein olevansa netissä, vaikka ei ole huvittanut	Koulu-uupumus	Syö koululounasta päivittäin	Tosi humalassa vähintään kerran kuukaudessa
Pohjois-Karjala / lukio	48 %	45 %	15 %	70 %	8 %
Koko maa /lukio	44 %	48 %	18 %	64 %	12 %

Pohjois-Karjala / ammatillinen oppilaitos	42 %	32 %	9 %	65 %	11 %
Koko maa / ammatillinen oppilaitos	40 %	34 %	10 %	57 %	17 %

Taulukko 5. Pohjoiskarjalaisten ensimmäisen ja toisen vuoden lukio-opiskelijoiden kouluterveyskyselyn tuloksien **vahvuudet** vuonna 2025 suhteessa koko maahan. Lisäksi taulukkoon otettu vertailun vuoksi ammatillisen oppilaitoksen ensimmäisen ja toisen vuoden opiskelijoiden Pohjois-Karjalan alueen sekä koko maan tulokset.

	Harrastaa hengästyttävää liikuntaa vapaa-ajalla korkeintaan 1 tunnin viikossa	Koululounas tarjotaan sopivaan aikaan	Perheen koettu taloudellinen tilanne kohtalainen tai sitä huonompi	Tuntee voivansa olla koulussa oma itsensä	Vähintään tunnin päivässä liikkuvat
Pohjois-Karjala /lukio	49 %	44 %	51 %	47 %	55 %
Koko maa /lukio	68 %	29 %	82 %	62 %	69 %

Pohjois-Karjala / ammatillinen oppilaitos	39 %	94 %	33 %	92 %	23 %
Koko maa / ammatillinen oppilaitos	40 %	91 %	35 %	91 %	20 %

Taulukko 6. Pohjoiskarjalaisten ensimmäisen ja toisen vuoden lukio-opiskelijoiden kouluterveyskyselyn tuloksien **kehityskohteet** vuonna 2025 suhteessa koko maahan. Lisäksi taulukkoon otettu vertailun vuoksi ammatillisen oppilaitoksen ensimmäisen ja toisen vuoden opiskelijoiden Pohjois-Karjalan alueen sekä koko maan tulokset.

Ilomantsilaisista lukio-opiskelijoista ei saada kuntakohtaisia tuloksia prosenttitarkkuudella kouluterveyskyselystä vähäisen vastaajamäärän vuoksi. Pääosin tuloksia tarkastellaan siis Pohjois-Karjalan tasolla, mutta yksittäisistä tuloksista on saatavilla myös Ilomantsin lukio-opiskelijoiden tulos sanallisesti Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen kuvaamana.

65 % pohjoiskarjalaisista ensimmäisen ja toisen vuoden lukiolaisista pitää koulunkäynnistä. Ilomantsissa tämä on jonkin verran harvinaisempaa. 94 % mielestä luokassa tai ryhmässä on hyvä työrauha, ja Ilomantsin tulos ei poikkea tästä. 89 % mielestä opettajat kannustavat oppilasta kertomaan mielipiteensä tunnilla ja Ilomantsin lukiossa tämä on vielä jonkin verran yleisempää kuin Pohjois-Karjalassa. 91 % ensimmäisen ja toisen vuoden pohjoiskarjalaisista lukio-opiskelijoista ei ole kiusattu koulussa lukukauden aikana. Ilomantsin opiskelijoiden tulos ei poikkea Pohjois-Karjalan alueen tuloksesta.

Ensimmäisen ja toisen vuoden pohjoiskarjalaisista lukio-opiskelijoista 7 % noudattaa terveyttä edistäviä elintapoja, eli syö aamupalaa joka arkipäivä, liikkuu vähintään tunnin päivässä ja nukkuu vähintään kahdeksan tuntia arkisin. Jopa 30 % harrastaa hengästyttävää liikuntaa vapaa-ajalla korkeintaan yhden tunnin viikossa.

92 % ensimmäisen ja toisen vuoden pohjoiskarjalaisten lukio-opiskelijoiden mielestä koululounaan syömiseen on varattu tarpeeksi aikaa, 94 % mielestä sitä on riittävästi ja 85 % mielestä se tarjotaan sopivaan aikaan. Ilomantsilaisten opiskelijoiden tulokset eivät poikkea muutoin kuin, että koululounaan tarjoaminen sopivaan aikaan on ilomantsilaisista lukiolaisista vielä jonkin verran yleisempää. 58 % mielestä koululounas on maultaan hyvää ja Ilomantsin lukiolaisten tulos ei poikkea Pohjois-Karjalan tuloksesta. Jopa 79 % syö koululounaan päivittäin ja 61 % aamupalan joka arkipäivä. 9 % Pohjois-Karjalan ensimmäisen ja toisen vuoden lukio-opiskelijoista juo lähes päivittäin energiajuomaa. Ilomantsin lukiolaisten tulos ei poikkea tästä.

Yhä useampi pohjoiskarjalaisista ensimmäisen ja toisen vuoden lukio-opiskelijoista ei käytä alkoholia. 48 % ei käytä alkoholia, mutta 8 % on kuitenkin tosi humalassa vähintään kerran kuukaudessa. Sähkösavukkeiden, tupakan ja nuuskan käyttö on nykyisin vähäisempää, mutta nikotiinipussien käyttö on yleistynyt ja jopa 11 % käyttää nykyisin nikotiinipusseja. 44 % ensimmäisen ja toisen vuoden pohjoiskarjalaisista lukio-opiskelijoista on käyttänyt tupakkaa, sähkökupakkaa, nuuskaa tai nikotiinipusseja vähintään kerran. Netin käyttö aiheuttaa haittaavia oireita nuorilla. 10 % ei ole usein syönyt tai nukkunut netin takia ja 37 % on yrittänyt usein viettää vähemmän aikaa netissä, mutta ei ole onnistunut.

Aikuisväestön hyvinvointi

Valtakunnallinen Terve Suomi-tutkimus tuottaa ajankohtaista seurantatietoa Suomessa asuvien 20 vuotta täyttäneiden aikuisten terveydestä, hyvinvoinnista ja palvelukokemuksista koko maassa ja hyvinvointialueittain. Terve Suomi-tutkimus toteutetaan joka toinen vuosi, ja Ilomantsin tulokset ovat osa Pohjois-Karjalan tuloksia. Tämän lisäksi Pohjois-Karjalan maakuntaliitto on toteuttanut laajan yhteistyöryhmän kanssa vuonna 2025 RUSTIK-hankkeessa Pohjois Karjalassa asuville maahanmuuttajille suunnatun kyselytutkimuksen, joka on tuottanut tietoa maahanmuuttajien kokemuksista, tietotarpeista ja viihtyvyydestä maakunnassa.

Pohjoiskarjalaisista työikäisistä 51,7 % kokee elämänlaatunsa hyväksi, ja 65 vuotta täyttäneistä 48,6 %. Pohjoiskarjalaisista RUSTIK – kyselyyn vastanneista maahanmuuttajista 71 % kokee olevansa tyytyväinen elämäänsä Pohjois-Karjalassa. Ilomantsin kuntakohtaisista RUSTIK-kyselyyn vastanneista maahanmuuttajista 63%. Pohjois-Karjalan alueen vastauksissa on korostunut arkipäivän kokemukset syrjinnästä ja rasismista sekä yksinäisyyden ja ulkopuolisuuden tunteesta. Pohjoiskarjalaisista Terve Suomi-kyselytutkimukseen vastanneista työikäisistä 13,9 % kokee yksinäisyyttä ja 65 vuotta

täyttäneistä 11,6 %. Onnelliseksi itsensä kokee työikäisestä väestöstä 48,4 % ja vastaavasti 65 vuotta täyttäneistä 51,8 %.

Ylipainoa on joka viidennellä pohjoiskarjalaisella aikuisväestössä. 65 vuotta täyttäneillä 20,6 % ja työikäisillä jopa 28 %. 56,3 % työikäisistä liikkuu terveysliikuntasuositusten mukaan liian vähän ja 65 vuotta täyttäneistä jopa 66 %. Terveysliikuntasuositusten mukaan aikuisväestön tulisi liikkua vähintään 2,30h kohtuukuormitteista kestävyysliikuntaa, tai 1,15h raskasta kestävyysliikuntaa viikossa. Lisäksi vähintään 2 kertaa lihaskuntoa ylläpitävää tai kehittäväää liikuntaa viikossa. Pohjois-Karjalan liikunnan järjestämän Pohjois-Karjalan liikuntakyselyn mukaan vuonna 2025 Ilomantsissa harrastetuimmat liikuntalajit ovat olleet kävely, vesiliikunta, voimaharjoittelu sekä luontoliikunta.

21 % pohjoiskarjalaisista työikäisistä nukkuu riittämättömästi ja 65 vuotta täyttäneistä 12,3 %. 65 vuotta täyttäneillä on yleisempää toimintarajoitteet terveysongelmien vuoksi. Jopa 52,5 % 65 vuotta täyttäneistä kokee toimintarajoitteita terveysongelmien vuoksi ja työikäisistä 32,7 %. Pohjois-Karjalassa työikäisistä 11,3 % tupakoi päivittäin, 65 vuotta täyttäneistä 7,4 %. Rahapelaaminen viikoittain on hieman yleisempää 65 vuotta täyttäneillä (26,1 %), kun taas työikäinen väestö käyttää hieman enemmän alkoholia humalahakuisesti (8,2 %).

Hyvinvointialue- ja järjestöyhteistyö

Laki sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä (612/2021) 6§ velvoittaa kuntaa toimimaan hyvinvoinnin ja terveyden edistämässä yhteistyössä hyvinvointialueen kanssa. Lisäksi kunnan on tehtävä hyvinvoinnin ja terveyden edistämässä yhteistyötä kunnassa hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyötä tekevien muiden julkisten toimijoiden, yksityisten yritysten ja yleishyödyllisten yhteisöjen kanssa. Kunnan on myös edistettävä hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyötä tekevien järjestöjen toimintaedellytyksiä ja vaikutusmahdollisuuksia hyvinvoinnin ja terveyden edistämässä.

Ilomantsissa tehdään monialaista järjestöyhteistyötä. Kunta on mahdollistanut neljä eri sisältöistä järjestöiltä vuoden 2025 aikana. Yhdistysten ja järjestöjen kanssa on tehty yhdistys-/järjestöiltojen lisäksi yhteistyötä eri tapahtumien toteuttamisessa, perhekahvilan toimintakauden sisällöllisessä toteutuksessa sekä eri teemaviikkojen toteutuksissa. Lisäksi järjestöt ja yhdistykset ovat voineet kutsua kuntatoimijoita vierailemaan omissa yksittäisissä toteutuksissaan erilaisten sisältöjen osalta. Ilomantsin kunta mahdollistaa käsikirjaston, nuorisotilan, liikuntahallin kokoustilan sekä Pirolan pihassa sijaitsevan tilan varaamisen järjestöille maksutta. Ilomantsin kunta jakaa tämän lisäksi vuosittain sivistustoimen yleisavustuksia, joissa jaossa vuonna 2025 on ollut 15 000 € järjestöjen matalan kynnyksen toiminnan järjestämiseksi. Seurojen ja yhdistysten kanssa on tehty yhteistyötä keväällä Opetus- ja kulttuuriministeriön mahdollistamalla avustuksella lasten ja nuorten paikallisen harrastustoiminnan toteutuksessa sekä syksyllä Harrastamisen Suomen mallin kerhotoiminnassa. Ilomantsin kunta tuki 19 kylätoimikuntaa perus- ja kylätaloavustuksella sekä investointi- ja toiminta-avustuksella yhteensä 30 000 €.

Ilomantsin kunnan 150 juhluvuoden kunniaksi yhdistyksiä sekä eri toimijoita kutsuttiin osallistumaan juhluvuoden järjestämiseen mahdollistamalla halukkaille tapahtumatila maksutta sekä rahallisen tuen juhla järjestelyihin. Juhluvuoden aikana mahdollistettiin tällä keinoin 12 eri tapahtumaa pitkin juhluvuotta.

Pohjois-Karjalan hyvinvointialueen kanssa yhteistyö on tiivistä ja monialaista. Ilomantsi osallistui vuoden 2025 aikana hyvinvointialueen järjestämään keskisen alueen kumppanuusrymään, jossa alueen nimetyt kunnat, seurakunnat, järjestöt, elinkeino sekä hyvinvointialue neuvottelivat yhteisistä hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen tavoitteista. Hyvinvointialueen kanssa myös eri osaamisalayhteistyöt ovat olleet aktiivisesti kunnan toimijoiden kanssa pitkin vuotta ja myös tapahtumajärjestelyin yhteistyötä on tehty. Vuoden 2025 aikana käynnistyi Ikäinstituutin Voimaa vanhuuteen-hankeohjelma, jossa Pohjois-Karjalan kunnat, Pohjois-Karjalan hyvinvointialue sekä

järjestöt tekevät yhteistyötä kotona asuvien toimintakyvyltään heikentyneiden ikäihmisten hyvinvoinnin edistämiseksi. Hankkeessa on vuoden aikana kehitetty yhteistyötä ja palvelupolkuja toimijoiden kesken hankkeen teemojen ympärillä. Tämän lisäksi on toteutettu tapahtumia sisällyttäen teemaa toimintoihin.

Keskisen alueen kumppanuusryhmän sekä muiden maakunnallisten ryhmien lisäksi kunnassa tehdään tiiviisti yhteistyötä kunnan, Pohjois-Karjalan hyvinvointialueen sekä seurakuntien edustajien kesken muun muassa Ilomantsin monialaisessa lapsi- ja perhetyöryhmä Mopsissa, jonne kutsutaan myös muita asiantuntijoita lasten, nuorten ja perheiden ajankohtaisten teemojen ympärille.

Tasa-arvo, yhdenvertaisuus ja turvallisuus

Tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden huomioimisessa tavoitteena on ennaltaehkäistä kaikkea iän, etnisen taustan, uskonnon, kielen, vammaisuuden, vakaumuksen, sukupuolisen suuntautumisen, sukupuolisen identiteetin tai sen ilmaisun perusteella tapahtuvaa syrjintää. Ilomantsissa huomioidaan tasa-arvo ja yhdenvertaisuus palveluiden tuottamisessa tarjoten palveluita kaikille eri taustoista riippumatta. Ilomantsin vaikuttamistoimielimillä on mahdollisuus tuoda esille myös eri heikommassa asemassa olevien tarpeita, huomioita sekä poikkeavuuksia.

Lähes jokainen (90 %) neljäs- ja viidesluokkalainen tuntee, että koulussa on turvallinen olo. Kahdeksas- ja yhdeksäsluokkalaisista 80 % ja pohjoiskarjalaisista ensimmäisen ja toisen vuoden lukio-opiskelijoista 97 % kokee, että koulussa on turvallinen olo.

Neljäs- ja viidesluokkalaisten osalta tapaturmien määrät koulumatkalla, koulussa, liikuntatunnilla sekä välitunnilla ovat vähentyneet vuoden 2023 tiedonkeruuseen verrattuna. Yhteensä koulussa tai koulumatkalla lukuvuoden aikana on sattunut tapaturmia 29 %:lle neljäs- ja viidesluokkalaisista. Kahdeksas- ja yhdeksäsluokkalaisten osalta tapaturmien määrät koulumatkalla tai koulussa lukuvuoden aikana on hieman lisääntyneet. Yhteensä koulussa tai koulumatkalla lukuvuoden aikana on sattunut tapaturmia 36 %:lle kahdeksas- ja yhdeksäsluokkalaisista. Yleisimmin tapaturmat sattuivat liikuntatunnilla (26 % lukuvuoden aikana). Pohjoiskarjalaisista ensimmäisen ja toisen vuoden lukio-opiskelijoista 10 %:lla on sattunut tapaturma koulussa tai koulumatkalla lukuvuoden aikana. Ilomantsissa tämä on ollut vielä jonkin verran yleisempää kuin keskimäärin Pohjois-Karjalassa.

Vuonna 2024 20–64-vuotiaista pohjoiskarjalaisista 71,4 % kokee päivittäisen elämän erittäin tai hyvin turvalliseksi ja 65 vuotta täyttäneistä 54,4 %. FinLapset kyselytutkimuksen mukaan 91,6 % vanhemman mielestä asuinalue on turvallinen. RUSTIK-kyselytutkimuksen mukaan maahanmuuttajien kokemuksissa 79 % kokee päivittäisen elämänsä turvalliseksi Pohjois-Karjalassa.

Vuonna 2024 Pohjoiskarjalaisista 300,3 65 vuotta täyttänyttä asukasta 10 000 asukasta kohden on ollut kaatumisen tai putoamisen vuoksi hoitojaksolla terveyspalveluissa. Ilomantsin tasolla kaatumisten ja putoamisten vuoksi hoitojaksolla terveyspalveluissa on ollut enemmän 65 vuotta täyttäneitä kuin edellisenä vuonna. Terveystieteen raportin mukaan vuonna 2024 Ilomantsin tulos on jopa 334,1 65 vuotta täyttänyttä asukasta 10 000 asukasta kohden. Edeltävänä vuonna tulos on ollut 243,5. Kunnassa on tehty kaatumisen ehkäisytyötä vuosien ajan yhteistyössä eri toimijoiden kanssa. Kaatumiseen voi vaikuttaa monet tekijät, jotka voivat olla osatekijöitä kaatumisriskin lisääntymiseen. Kaatumisen ehkäisyn näkökulmalla on kampanjoitu muun muassa eri tapahtumissa keskustellen sekä kirjallisesti tietoa jakaen. Oman terveyden huolehtiminen on nostettu esille hyvinvoinnin ja terveyden edistämisessä ja alkoholin riskeistä on tiedotettu useissa tapahtumissa jaettavissa materiaaleissa ja keskusteluissa. Kaatumisriskin lisääntyminen on monen tekijän summa, ja useat asiat huomioiden kaatumisriski pienenee. Ilomantsi on mukana Voimaa vanhuuteen-hankeohjelmassa, jossa yhtenä painopisteenä on kaatumisten ehkäisy, jota kehitetään maakunnassa kuntien, hyvinvointialueen sekä järjestöjen kanssa yhdessä.

Poliisin tietoon tulleet liikennerikkomukset Ilomantsissa ovat pysyneet samana 2,7 tapauksen määrässä 1 000 asukasta kohden vuodesta 2023 vuoteen 2024. Poliisin tietoon tulleet liikenneturvallisuuden vaarantamiset ja liikennerikkomukset ovat vähentyneet vuonna 2024, mutta omaisuusrikokset sekä poliisin tietoon tulleet henkeen ja terveyteen kohdistuneet rikokset ovat lisääntyneet. Vuonna 2024 omaisuusrikoksia on ollut 22,4 tapausta 1 000 asukasta kohden ja henkeen ja terveyteen kohdistuneita rikoksia 5,7 tapausta 1 000 asukasta kohden. Ilomantsin kuntakohtaisia rattijuopumustapausten ja huumausainerikosten tuloksia ei ole vuoden 2024 osalta julkaistu.

Onnettomuustietoinstituutti OTIn liikennevahinkoraportin mukaan liikennevakuutuksesta korvattujen vahinkojen määrä on ollut vuonna 2024 Ilomantsissa 68 kpl. Vammautuneiden määrä vuodesta 2022 vuoteen 2024 on noussut viidestätoista kahteenkymmeneen ja vahinkojen määrä on noussut viidellä vanhingolla vertailuvuosien välissä. Ilomantsin kunnassa on toteutettu vuoden aikana liikenneturvallisuustyötä moniammatillisesti yhteistyössä ELY-keskuksen (1.1.2026 alkaen Elinvoimakeskukseen), liikenneturvan, poliisin, pelastuslaitoksen sekä kunnan eri toimijoiden kesken.

Liikenneturvallisuutta on suunniteltu liikenneturvan materiaalien ja kampanjoiden pohjalta tiedottamalla sekä toteuttamalla tarvittavia liikennejärjestelyitä. Liikenneturvallisuus kuuluu monella tavalla hyvinvoinnin, terveyden sekä turvallisuuden edistämiseen. Kunnassa peruspalveluiden lisäksi liikenneturvallisuutta edistetään toiminnan seurannalla arjessa, sekä myös nopealla puuttumisella havaittuihin epäkohtiin esimerkiksi liikennekasvatuksen osalta.

Kulttuurihyvinvointi

Kulttuurihyvinvoinnilla lisätään kulttuuri- ja taidekokemuksia hyvinvointiin. Hyvinvointia lisäävät myös yksin tai yhteisössä koetut kulttuuri- ja taidekokemukset. Ilomantsissa vuonna 2025 kouluterveyskyselyn mukaan neljäs- ja viidesluokkalaisista 34% harrastaa taidetta tai kulttuuria itsenäisesti vapaa-ajalla vähintään viikoittain ja kahdeksas- ja yhdeksäsluokkalaisista 19%. Pohjoiskarjalaisista ensimmäisen ja toisen vuoden lukio-opiskelijoista 34 % harrastaa taidetta tai kulttuuria itsenäisesti vapaa-ajalla vähintään viikoittain.

Kansalaisopiston vapaata sivistystyötä on järjestetty vuoden 2025 aikana 3 595 opetustunnin verran. Opiskelijoiden nettomäärä on ollut 780, joista ilomantsilaisia 669. Taiteen perusopetusta on järjestetty 375 tunnin verran 57 oppilaalle (netto), joista lapsia ja nuoria on 42 (netto). Suomenkielen opetusta on järjestetty 67 tunnin verran 27 oppilaalle. Kansalaisopiston vuoden 2025 aikana kerätyn asiakaspalautteen mukaan 1-5 arviointiasteikon sisällä "Kurssi vastasi odotuksiani" tuloksen keskiarvo on 4,8 (~lähes täysin samaa mieltä). Asiakaspalautekyselyn mukaan "Osallistuminen edisti hyvinvointiani" tulos on ollut 4,8 (~lähes täysin samaa mieltä).

Kirjaston lainausmäärät ovat lisääntyneet. Omatoimiasiakkaiden määrä on lisääntynyt myös viimeisen vuoden aikana. Vuonna 2025 lainauskertoja on ollut 51 093 sisältäen 6 612 kirjastoauton lainausmäärän. Fyysiset sekä verkkokäynnit kirjastossa ovat lisääntyneet vuoden takaiseen. Lainaaajia on ollut 1 185. Omatoimiasiakkaita on 669, jossa muutos edelliseen vuoteen on jopa 18.83%.

Ilomantsin kunnallisessa elokuvateatteri KinoMantsissa on näytetty vuoden aikana 99 näytöstä. Elokuvissa vuonna 2025 oli 3 538 kävijää ja keskimäärin yhtä näytöstä kohden katsojia on ollut 36. Elokuvaesityksiä on ollut edelliseen vuoteen verrattuna 4% enemmän, mutta elokuvissa kävijöiden määrä on laskussa.

Osallisuuskatsaus

Yhä harvempi ilomantsilainen neljäs- ja viidesluokkalainen kokee voineensa osallistua koulun yhteisten sääntöjen, oppituntien tai välituntitoiminnan suunnitteluun. 47 % neljäs- ja viidesluokkalaisista vastaa osallistuneen koulun asioiden suunnitteluun. Kuitenkin jopa 65 % on kokenut saaneensa osallistua kouluruokailun suunnitteluun.

Nuorten osallisuuden kokemus vaihtelee. 52 % kahdeksannen ja yhdeksännen luokan oppilaista kokee, että hänellä on huonot mahdollisuudet vaikuttaa koulutyön suunnitteluun. 23 % kokee, että hänellä on huonot mahdollisuudet vaikuttaa koulun tapahtumien järjestämiseen, 26 % mielestä heillä on huonot mahdollisuudet vaikuttaa oppituntien järjestelyihin ja 31 %:n mielestä huonot mahdollisuudet vaikuttaa välituntien tai taukojen ajoitukseen ja sisältöön.

Pohjoiskarjalaisista ensimmäisen ja toisen vuoden lukiolaisista 24 % mielestä heillä on huonot mahdollisuudet vaikuttaa koulutyön suunnitteluun. Ilomantsissa tämä on vielä jonkin verran yleisempää. Pohjois-Karjalan tasolla työikäisestä väestöstä 12,4 % kokee erittäin heikkoa osallisuudenkokemusta, 65 vuotta täyttäneissä 8 %.

Kunnassa osallisuutta on toteutettu vuoden aikana moninaisesti kuullen kuntalaisia eri tilaisuuksissa, vuosittaisissa järjestöilloissa sekä vanhempainilloissa. Kuntalaisille on toteutettu useita kyselyitä kuntalaisten mielipiteen, kokemuksen, toiveiden ja tarpeiden keräämiseksi palvelun laadusta, palvelutarpeista sekä toimintojen muuttamisesta. Näiden lisäksi kunnan nettisivuilla on palautteenanto mahdollisuus kehittämisideoista ja palautteista toimintoihin. Kyselyiden avulla kuntalaiset ovat voineet vaikuttaa muun muassa juhluvuoden kesäviirin suunnittelukilpailuun, lapsiperheiden kohtaamispaikka Perhekahvilan kehittämiseen, Ilomantsin kuntosalin kehittämiseen, torialueen talvikauden koristeluun, tulevan kesätorin ohjelmistoon sekä kirjaston monipalveluauton kehittämistyöhön.

Ilomantsin hyvinvointikertomuksen painopisteet, tavoitteet sekä toimenpiteet toimialoittain

1. Hyvinvoivat ja toimintakykyiset asukkaat

Seurattava hyvinvoinnin mittari, nykytila www.sotkanet.fi	Tavoite laajasta hyvinvointisuunnitelmasta ja –kertomuksesta 2025–2028	Toimialakohtaisesti tehdyt toimet vuonna 2025 talous- ja hallinto	Toimialakohtaisesti tehdyt toimet vuonna 2025 tekninen	Toimialakohtaisesti tehdyt toimet vuonna 2025 sivistys / varhaiskasvatus, perusopetus ja lukio	Toimialakohtaisesti tehdyt toimet vuonna 2025 Muut sivistyksen toimet (kansalaisopisto, maahanmuutto, kirjasto ja elokuvatoimi sekä liikunta ja nuorisotoimi)
Kokee terveydentilansa keskitasoisesti tai huonoksi, % 4. ja 5. lk = 11,9 % (v.2023) -> ei tulosta vuodelle 2025 (Pohjois-Karjalassa 7 %) 8. ja 9. lk. = 25 % 21 % (v.2025) <i>kouluterveyskysely 2023 & 2025</i>	Kuntalaisten terveydentilan koheneminen, mielenhyvinvoinnin ylläpitäminen sekä elämäntaitojen vahvistaminen	Väestöryhmien välisten terveyserojen seuraamisen kehittäminen johtoryhmätyössä aloitettiin esittelemällä hyvinvointikertomuksen vuosiraportti 2024 hyvinvoinnin mittareiden avulla käyden väestöryhmien välisiä hyvinvointiterveyseroja 14.4.2025. Johtoryhmä on käsitellyt myös kuntajohto- ja kulttuuri TEAviisareiden tulokset sekä miettinyt yhdessä	Mielenhyvinvointia edistävien toimien polku on ehostettu ja viestintää tehty. Nuorille tarjottiin tilaa sekä ohjausta mopo- ja pyöräilyharrastetoimintaan, mutta tähän ei tullut osallistujia.	Perusopetuksessa alettu rakentamaan hyvinvoinnin vuosikelloa ja pidetty hyvinvointiviikko alakoululla. Toiminnalliset välitunnit ala- ja yläkoululla. Koululla toteutettu Nepsytori, jossa	Kansalaisopiston liikuntakurssien tarjonnassa otettu huomioon harrastajien eri kuntotasot. Vaara-kirjastojen hankkeen ”Nuoret aikuiset keskelle kenttää” myötä nuorille suunnattu bakkäripassi, jolla kannustettu syrjäytyneitä nuoria palaamaan kirjaston asiakkaaksi. Vammaispalvelulain uudistuksista järjestetty infotilaisuus yhdessä Siun soten kanssa.

<p>20–64-vuotiaat (Pohjois-Karjala) = 34,6 % 33,6 % (v.2024) 65 v. täyttäneet (P-K) = 51,2 % 54,8 % (v.2024) <i>Terve Suomi-tutkimus 2022 & 2024</i></p> <p>Tyytyväinen elämäänsä tällä hetkellä, % = 4. ja 5. lk 91,7 % 77 % (v.2025) 8. ja 9. lk 70,4 % 62 % (v.2025) <i>kouluterveyskysely 2023 & 2025</i></p> <p>Elämänlaatunsa hyväksi kokeneiden osuus 20–64-vuotiaat = 49,2 % 51,7 % (v.2024) 65 v täyttäneet =47,1 % 48,6 % (v.2024) <i>Terve Suomi-tutkimus 2022 & 2024</i></p>		<p>niiden pohjalta hyvinvoinnin rakenteiden edistämistä tulevina vuosina.</p> <p>Esihenkilökokouksessa on käsitelty helmikuussa hyväksytty laaja hyvinvointisuunnitelma.</p> <p>Lasten ja nuorten hyvinvoinnin tilaa on esitelty kouluterveyskyselyn tuloksien avulla hyvinvointilautakunnalle.</p> <p>Kuntalaisten hyvinvoinnin lisäämiseksi on järjestetty useita matalan kynnyksen tapahtumaa tai tapahtumakokonaisuuksia ja tämän lisäksi hyvinvointikoordinaattori on tavannut kahdeksan ikäihmisten</p>		<p>esitelty erilaisia apuvälineitä.</p> <p>Lukiossa pidetty hyvinvointivälitunteja.</p> <p>Ilon kasvua – hankkeessa on toteutettu lukiolle oppimisen tuen malli. Hankkeeseen palkattu erityisopettaja on tehnyt kevään 2025 puolet työajastaan Ilomantsin lukiolle.</p> <p>Harrastamisen Suomen mallin kerhotoiminnassa toteutui maksuttomia liikuntakerhoja koulupäivän jälkeen.</p>	<p>Liikuntatoimen koko toiminta pohjautuu kuntalaisten terveydentilan kohentamiseen.</p> <p>Nuorisotoimi tarjoaa tilaa yhteisölliselle toiminnalle ja kannustaa terveellisiin elämäntapoihin.</p> <p>Nuorisotoimella toteutunut teemakuukaudet hyvinvoinnin edistämiseksi. Erityisesti panostettu ulkoiseen viestintään.</p> <p>Vanhus- ja vammaisneuvosto käsitteli Terve Suomi-tutkimuksen tuloksia.</p> <p>Nuorisovaltuusto on käsitellyt laajan hyvinvointikertomuksen ja -suunnitelman sekä lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman sekä kouluterveyskyselyn tuloksia.</p> <p>Vuoden 2025 hyvinvoinnin kuntapalveluiden kampanjateemana on toteutettu 'Tule tutustumaan kuntosalille' – kolmen kerran maksuttomat</p>
--	--	---	--	---	--

		kerhoa tavoittaen 270 ikäihmistä vuoden aikana. Tämän lisäksi on toteutettu perhekeskuksen kohtaamispaikassa Perhekahvilan koordinointi.		Varhaiskasvatuksessa otettu käyttöön liikunnan vuosikello sekä ruokakasvatukseen vuosikello.	<p>kampanjapäivät sisältäen tietoa oman hyvinvoinnin edistämisestä, liikuntaneuvonnasta sekä saatavilla kuntosalilaitteiden käytön ohjausta.</p> <p>Hyvinvoinnin edistämisen hankkeet vuoden 2025 aikana ovat olleet Tervettä kasvua-ruokakasvatushanke alle kouluikäisistä perusopetusikäisiin sekä Voimaa vanhuuteen-hanke kotona asuville toimintakyvyltään heikentyneille ikäihmisille. Tämän lisäksi hyte-palvelutarjottimeen siirtyviä palvelutietovarannon tietoja on päivitetty sekä palvelutarjottimen käyttöönottoon on kutsuttu toimijoita pitämään ohjausta ja neuvontaa kuntalaisille ja yhdistyksille.</p>
<p>Ylipainon (ml. lihavuus) yleisyys (%) 2–6-vuotiailla = 31,4 % 26,67 % (v.2024)</p>	Väestön ylipainon hillitseminen ja fyysisen toimintakyvyn kohentaminen	Kunta ja Polkka Oy on määrittänyt yhteisessä palvelusopimuksessa, että koulussa noudatetaan Valtion ravitsemusneuvotteluk	Ulkokuntoilua uutta keskuspuiston on aloitettu kehittämään	Varhaiskasvatuksessa Jekku Jänön liikunnalliset seikkailuviikot säännöllisesti	Liikuntatoimi toteuttanut yksilö- ja paritoteutuksena Liikuntaneuvontaa. Liikuntaneuvontaa markkinoitu useissa eri kohderyhmien tapahtumissa.

<p>7–12–vuotiailla = 28,1 % 25,83 % (v.2024) 13–16–vuotiailla = 41 % 29,17 % (v.2024) <i>FinLapset- rekisteriseuranta, perusterveyden- huoltotilasto 2023 & 2024</i></p> <p>Lihavien osuus (kehon painoindeksi BMI > 30 kg/m²) 20 v. täyttäneet = 23,7 % (v. 2022 P-K) 25,5 % (v.2024) <i>Terve Suomi-tutkimus 2022 & 2024</i></p> <p>Lasten ja nuorten fyysinen toimintakyky (MOVE! -mittaus), % 5. ja 8. luokan oppilaista, joilla heikko fyysinen toimintakyky =5. lk 57,1 % (v. 2024) 33,3 % (v.2025) =8. lk 52,4 % (v. 2022) 48,3 % (v.2025)</p>		<p>unnan kouluruokailusuositusta koululounaan ja välipalojen järjestämisessä.</p> <p>Päiväkodin osalta kunta on neuvotellut Polkka Oy:n kanssa palvelusopimukseen, että päiväkodin ruokailu noudattaa Terveyttä ja iloa ruoasta – varhaiskasvatuksen ruokailusuositusta.</p> <p>Viestinnässä on panostettu hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen näkökulmalla yksilön oman hyvinvoinnin edistämiseen.</p> <p>Polkka Oy ja kunta järjestivät huhtikuussa maisteluillan, johon kutsuttiin koulun ja varhaiskasvatuksen henkilöstöä, oppilaita</p>	<p>ja hankintoja tehty.</p> <p>Leikkikenttien kehittämistä jatkettu, Parppeinvaaran pulkkamäkeä parannettu.</p> <p>Hiihtolatujen tolppia on korjattu.</p> <p>Futsal-rajat on vedetty liikuntahallin lattiaan.</p>	<p>sekä päivitetty liikuntasuunnitel ma.</p> <p>Osaa MOVE- mittausten tuloksista pystytty käyttämään lakisääteisten kouluterveystart astusten pohjana.</p> <p>Varhaiskasvatuks essa käytetty viskareille omaa Inno-norsu- kartoitusta lasten motoristen taitojen havainnoinnin apuna.</p> <p>Koululla toteutunut hyvinvointi- teema Voi hyvin, jossa käsitelty koululaisten kanssa</p>	<p>Järjestetty Jyväskylän ikäntyvien yliopiston luentoja (mm. terveysaiheisia) yhteistyössä kansalaisopisto ja kirjasto.</p> <p>Kirjasto on päivittänyt verkkosivuilleen osioon "lastenkirjoja eri aiheista" oman osion Syöminen ja ruokailu, josta löytyy kootusti tietokirjoja tästä aihepiiristä mm. terveellisestä syömisestä.</p> <p>Kirjasto osallistunut vanhusten virikekerhon järjestämiseen yhteistyössä SPR:n kanssa kerran kuukaudessa.</p> <p>Soveltavan liikunnan ryhmiä sekä tapahtumia toteutettu.</p> <p>Oman hyvinvoinnin testausta ja seurantaa tarjottu hyvinvoinnin testauspäivissä kaksi kertaa vuoden aikana.</p> <p>Aikuisille järjestetty kansalaisopiston toimintaa.</p>
---	--	---	---	--	--

<p><i>Move-mittaustulokset, sotkanet.fi</i></p>		<p>sekä huoltajia, kuntapäättäjiä sekä viranhaltijoita tutustumaan Polkka Oyn ruokaan sekä keskustelemaan tulevista muutoksista.</p>		<p>hyvinvoinnin teemoja erityisesti suunnitelmaan pohjautuen.</p> <p>Vuoden 2024 lopussa tehdyn ruokakasvatuk sen nykytilakartoituk sen pohjalta tehty suunnitelmia pitkäjänteisen ruokakasvatukse n edistämiseksi yhdessä muiden toimialojen ja hankeyhteistyök umppaneiden kanssa.</p> <p>Nykytilakartoitus on toteutettu hankkeen loppuksi uudelleen vuonna 2025.</p>	<p>Kesällä ulkotreenejä sekä puistojumppia.</p> <p>Nuorisotoimi järjestänyt koululla liikunnallisia välitunteja.</p> <p>Voimaa vanhuuteen- hankeohjelman käynnistyminen sekä hankeohjelman edistäminen tehden paikallisen sekä maakunnallisen verkoston kanssa vuosisuunnitelmia yhdessä ohjelmakaudelle.</p>
<p>Koulutuksen ulkopuolelle jääneet 17–24-vuotiaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä Ilomantsi</p>	<p>Toiminta- ja työkyvyn vahvistaminen sekä riittävä</p>	<p>TNO-tietoa, neuvontaa ja ohjausta- pohjoiskarjalaisten menestykseksi-hanke</p>	<p>Työkokeiluja teknisellä toimialalla on</p>		<p>Kansalaisopiston työttömien ja maahanmuuttajien opintosetelit mahdollistaneet ilmaisen tai</p>

<p>= 7,3 % (v. 2022) 5,4 % (v.2023) 16,3 % (v.2024) <i>Tutkintorekisteri, tilastokeskus</i></p> <p>Vaikeasti työllistyvät (rakennetyöttömyys), % 15–64-vuotiaista. = 7,9 % (v. 2023) 7,5 % (v. 2024) <i>Työnvälitystilasto (TEM)</i></p>	<p>taloudellinen turva</p>	<p>on toiminut vuoden 2025 muun muassa Luotsi-Ilomantsin palveluneuvojan ohjaamana tehden yhteistyötä moniammatillisesti muun Ilomantsin työllisyysalueen palveluiden kanssa.</p> <p>Toteutettu työllisyysalueen toimijoiden paikallisen verkoston edistämistä ja toimintojen koordinoitua, jolla tähdätään asiakkaan palveluiden sujuvuuteen ja asioiden edistymiseen.</p> <p>Työkykykoordinaattorin ohjaus- ja neuvontapalvelut kunnassa työttömille työkykyasioissa ohjausta ja neuvontaa tarvitseville.</p>	<p>toteutunut 3 hlölle.</p>		<p>edullisen osallistumisen kurssille.</p> <p>Kuntouttavan työtoiminnan ryhmälle tarjottu liikunta- ravinto- uni –luentoja.</p> <p>Etsivä nuorisotyö on tehnyt yhteistyötä Luotsin sekä muiden työllistämispalvelujen kanssa.</p> <p>Maksuton varhaiskasvatus toteutui vuonna 2025.</p>
--	---	---	--	--	---

		<p>Ilomantsissa Työkyvyn tuen tiimin sekä TYM-verkoston toiminta asiakkaan moniammatillisena palveluun ohjautuvuusryhminä.</p> <p>Nuorten kesätyöllistämisessä työllistyi 61 nuorta kesän 2025 aikana.</p> <p>Nuorten kesätyöllistämisen lisäksi ammatillisen sekä ammattikorkeakoulutuksen kanssa on toteutettu yhteistyössä opiskelijoiden harjoittelun ohjausta, opinnäytetyötä sekä oppisopimuksia.</p> <p>Kunnan Business Joensuulta hankkiman yritysneuvonnan tavoite on olemassa olevien työpaikkojen säilyminen ja uusien</p>			
--	--	---	--	--	--

		syntyminen. Tässä työssä ilomantsilaisia asukkaita palveli 22 yritysasiantuntijaa.			
<p>Ei syö koululounasta päivittäin, % 8. ja 9. lk = 32,7 % 39 % (v.2025) <i>Kouluterveyskysely 2023 & 2025</i></p> <p>Kunta on asettanut tavoitteet ja toimenpiteet ikääntyneiden hyvinvointia ja terveyttä edistävien ravitsemustottumusten lisäämiseksi, %. = Ei ole asetettu tavoitetta eli ei toteudu <i>Tiedonkeruu kunnan johdolle väestön hyvinvoinnin ja terveyden edistämisestä (THL) 2025</i></p>	<p>Elintapojen parantaminen arjen valinnoilla</p>	<p>Käyty keskustelua laajennetussa hyvinvointityöryhmässä syksyllä 2025 ikäihmisten hyvinvointia ja terveyttä edistävien ravitsemustottumusten lisäämisestä, sekä sovittu kuntakohtaisten tavoitteiden ja toimenpiteiden käsittelystä kevään 2026 aikana.</p>	<p>Retkeilyreittien taukopaikkoja ja pitkospuita on korjattu.</p>	<p>Tervettä kasvua – ruokakasvatushankke, josta saatu materiaalia ja ideoita koululaisten kanssa terveellisen ravitsemuksen käsittelemiseksi. Kodin ja koulun päivässä myös huoltajien kanssa asian käsittelyä ja tämän jälkeen myös kaikille huoltajille aiheesta viestintää.</p> <p>Tervettä kasvua-ruokakasvatushankke toteutti varhaiskasvatusikäisten sekä peruskouluikäiste</p>	<p>Harrastustoiminnassa ohjeistettu energiajuomien kieltoon.</p> <p>Nuorisotoimessa kannustettu terveellisiin elämäntapoihin.</p> <p>Liikuntaneuvonnassa tarkasteltu asiakkaan kokonaistilannetta ja ohjattu tarvittavien palveluiden piiriin.</p> <p>Pohjois-Karjalan Marttojen kanssa yhteistyössä mahdollistettu Perhearjen pennoset -kurssisarjaan lapsiperheille.</p> <p>Lapsiperheille Pohjois-Karjalan hyvinvointialueen ravitsemusterapeutin pitämää neuvontaa ja ohjausta perhekahvilalla.</p>

				<p>n kanssa työskenteleville ruokakasvatukseen vuosikellot. Moniammatillinen lapsi- ja perhetyöryhmä on huomionut ammattilaisille tietoa turvaruoosta osaamisen lisäämiseksi.</p>	
<p>Käyttää nykyisin tupakkaa, sähkötupakkaa, nuuskaa tai nikotiinipusseja (käyttää vähintään yhtä luetelluista päivittäin) 8. ja 9. lk =39 % 18 % (v.2025)</p> <p><i>Kouluterveyskysely 2023 & 2025</i></p> <p>Päivittäin tupakka- ja nikotiinituotteita käyttäviä 20–64-v. (P-K)</p>	<p>Ennaltaehkäisevän päihdetyön kuntatasoista koordinaatiota, rakenteita sekä toimintaa kehitetään.</p>	<p>Kunnassa päihteiden käytön osalta väestön nykytilaa on esitelty laajassa hyvinvointikertomuksessa ja -suunnitelmassa sekä vuosiraportissa luottamushenkilöille.</p> <p>Maakunnallista yhteistyötä päihteiden käytön ennaltaehkäisyksi on tehty ehkäisevän päihdetyön verkoston sekä</p>	<p>Tupakkaroskikset hankittu taajama-alueelle ja ulkoista viestintää aiheesta tehty.</p> <p>Tupakointikieltokylttien tarvetta kartoitettu.</p>	<p>Ehkäisevän päihdetyön viikolla osa perusopetuksen oppilaista ja lukiolaiset kävivät teemapisteillä nuorisotilassa, joissa käsiteltiin muun muassa nuorten tasoisesti nuorten päihteiden käytön määrää kouluterveyskyse-</p>	<p>THL:n Pohjois-Karjalan tilannekatsaus rahapelihaitoista käyty läpi monialaisessa lapsi- ja perhetyöryhmässä.</p> <p>Sähkötupakoiden erilaisia malleja on ollut monialaisessa lapsi- ja perhetyöryhmä Mopsin kokouksessa esillä erilaisten mallien tunnistamiseksi.</p> <p>Kuntaan on tehty oma, lainattava päihdekoulutussalkku ammattilaisten ohjauksen tueksi.</p>

<p>= 11,8 % 15,6 % (v. 2024)</p> <p>Alkoholia liikaa käyttävien osuus % (P-K) 20–64-v. = 30,4 % 28,8 % (v. 2024) ja 65 vuotta täyttäneissä 28,5 % 31,4 % (v.2024) <i>Terve Suomi-tutkimus 2022 & 2024</i></p>		<p>tarjontatyöryhmän osalta. Maakunnallisissa verkostoissa on kerrottu myös Ilomantsissa tehdyistä toimista ehkäisevän päihdetyön osalta.</p> <p>Kunnassa hyvinvointityöryhmä on seurannut tiiviisti tupakkalain muutoksia sekä lain asettamia muutostarpeita.</p>		<p>lyn tuloksien pohjalta.</p>	<p>Päihitteön toiminta, tapahtumat ja retket tukevat päihitteettömyyttä. Erityisesti retkillä ohjauksessa korostettu päihitteettömyyttä.</p>
--	--	--	--	--------------------------------	--

2. Osallisuus ja yhteisöllisyys

Seurattava indikaattori, nykytila www.sotkanet.fi	Tavoite laajasta hyvinvointisuunnitelmasta ja -kertomuksesta 2025–2028	Toimialakohtaisesti tehdyt toimet vuonna 2025 talous- ja hallinto	Toimialakohtaisesti tehdyt toimet vuonna 2025 tekninen	Toimialakohtaisesti tehdyt toimet vuonna 2025 sivistys / varhaiskasvatus, perusopetus ja lukio	Toimialakohtaisesti tehdyt toimet vuonna 2025 Muut sivistyksen toimet
<p>Äänestysaktiivisuus kuntavaaleissa, % Ilomantsi. = 49,1 %. (v.2021) 49,9 % (v.2025) Äänenkäyttö kuntavaaleissa</p>	<p>Kiinnittyminen yhteiskuntaan sekä itselleen merkitykselliseen yhteisöön</p>	<p>Ulkoisessa viestinnässä aktiivisesti tiedotettu vaaleista ja äänestyspaikoista.</p>	<p>Koirapuiston sisäalueille rakennettu portaat käyttäjien toiveesta. Eteläisen kuntalinjan kaivoskaavan</p>	<p>Aktiivinen oppilaskuntatoiminta Pogostan koulussa ja opiskelijakuntatoiminta lukiossa.</p>	<p>Maahanmuuttajilta on kysytty RUSTIK-hankkeen kyselyssä kotoutumisesta Ilomantsiin. Tulokset on esitelty</p>

<p>ulkomaalaistaustaisista 28,4 % (Ilomantsi v.2025) <i>Vaalit, Tilastokeskus, "äänestysaktiivisuus syntyperän, kielen ja sukupuolen mukaan kuntavaaleissa" 2025</i></p> <p>Kunnan palvelujen suunnittelussa ja kehittämisessä hyödynnetään asukasraateja ja foorumeja. = toteutuu <i>Tiedonkeruu kunnan johdolle väestön hyvinvoinnin ja terveyden edistämisestä (THL) 2025</i></p> <p>Ennakoarvioinnin käyttö kunnan toiminnassa = Toteutuu <i>Tiedonkeruu kunnan johdolle väestön hyvinvoinnin ja terveyden edistämisestä (THL) 2025</i></p>		<p>Kunta on kuullut kuntalaisia kaikille suunnatuissa matalan kynnyksen piknik-tapahtumissa, kunnan toripäivässä, Yrittäjien joulumyyjäisissä sekä muissa erinäisissä tapahtumissa.</p> <p>Järjestöjen osallistaminen 150v juhluvuoden järjestelyihin.</p> <p>Maksuttomien järjestöille käytettävien tilojen viestinnän lisääminen</p> <p>Lasten kyselytunti järjestetty alle kouluikäisistä alakouluikäisiin asti mahdollistaen päättäjiltä sekä</p>	<p>valmistelu on käynnistynyt. Kuntalaisilla ja muilla asianosaisilla on ollut ja on mahdollisuus antaa lausuntonsa ja mielipiteensä hankkeen ympäristövaikutusten arviointi- ohjelmasta (YVA) ja osallistumis- ja arviointisuunnitelmasta (OAS).</p> <p>Kunnan palveluja kehitetty saatujen tietojen mukaan, kuten uimahallin lasten altaan lämpötilaa on nostettu kerran kuukaudessa lauantaisin.</p>	<p>Varhaiskasvatuksessa osallistettu lapset mm. liikkumisen suunnitteluun heille sopivilla tavoilla.</p>	<p>hyvinvointilautakunnalle (vuoden 2026 puolella).</p> <p>Kansalaisopiston kurssilaisilta kurssitoiveet kartoitettu.</p> <p>Kirjastoauto toiminut vaalibussina.</p> <p>Kirjasto toteuttanut kesäasukaskampanjan.</p> <p>Kirjaston monipalveluautohankkeessa kysytty laajasti kuntalaisten ideoita, mitä palveluja autoon tarvittaisiin.</p> <p>Vaara-kirjastojen asiakaskysely kirjastopalveluista kirjastokohtaisesti.</p> <p>Kirjaston kaikille avoimet satuhetket, kirjailijavierailut ja osallistava Runo- olohuone -näyttely.</p>
---	--	---	---	--	---

		<p>viranhaltijoilta kysymisen mieltä askarruttavista asioista juuri Ilomantsissa.</p> <p>Lukiokoulutuksen tulevaisuustyöpajan lukiolaiset ovat osallistuneet.</p> <p>Osallistavaa budjetointia käytettiin yhteisöllisen ruokailun tukemiseen sekä torialueen talvikauden koristeluun.</p>			<p>Harrastamisen Suomen malli lähti liikkeelle lasten ja nuorten harrastustoiveisiin pohjaten. Nuorisotoimen kyselyt toiveista toiminnan suhteen.</p> <p>Lautakuntien puheenjohtajat ovat vierailleet nuorisovaltuuston kokouksessa.</p> <p>Kuntalaisten palautteita otettu matalalla kynnyksellä vastaan ja toiveita toteutettu mahdollisuuksien mukaan.</p>
<p>Huonot mahdollisuudet vaikuttaa koulutyön suunnitteluun %, 8. ja 9 lk. =52 % (ent. indikaattori Erittäin heikko osallisuuden kokemus, % 8. ja 9. luokan oppilaista 10 % v.2023)</p>	<p>Yhteisöllisyys ja sosiaalinen osallisuus lisääntyy</p> <p>Yksinäisyys vähenee ja kotoutumista tuetaan</p>	<p>Kunta on tukenut paikallisia tapahtumajärjestelyitä kumppanina muun muassa Karhufestivaalia, Villiruokafestivaalia sekä Ilomantsin Yrittäjät ry:n</p>	<p>Villiruoka- ja karhufestareiden osalta panostettu henkilöstöllä ja kalustolla, kuten mahdollistaen jätehuolto ja sähköistyksiä.</p>	<p>Lasten ja nuorten harrastekysely osallistanut heidät harrastustarjonnan suunnitteluun. Harrastusetsivätoiminta auttanut lapsia ja nuoria löytämään</p>	<p>Kansalaisopistossa toteutunut erityisryhmille kurssitarjontaa. Osa on maksutonta, osassa on alennetut kurssimaksut.</p> <p>Kehitysvammaisten ihmisten viikon</p>

<p><i>Kouluterveyskysely 2025</i></p> <p>Erittäin heikko osallisuuden kokemus 20–64-vuotiaat = P-K 12,2 % 12,4 % (v.2024)</p> <p>65 vuotta täyttäneet = P-K 11,6 % 8,0 % (v.2024)</p> <p><i>Terve Suomi-tutkimus 2022 & 2024</i></p> <p>Ei yhtään läheistä ystävää, % 8. ja 9. lk = 22,2 % (v. 2023) -> ei tulosta (2025) (Pohjois-Karjalassa 8 %)</p> <p><i>Kouluterveyskysely 2023 & 2025</i></p> <p>Vähintään yksi hyvä ystävä 4. ja 5 lk =100 % 100 % (2025)</p> <p><i>Kouluterveyskysely 2023 & 2025</i></p> <p>Itsensä yksinäiseksi tuntevien osuus %</p>		<p>organisoimaa Kuutamolla tapahtumaa.</p> <p>Lisätty kyselyiden käyttöä sekä kuntalaisten kohtaamista eri matalan kynnyksen tapahtumissa palveluiden kehittämiseen sekä alueen hankintoja ennen päätöksien valmistelua tukemaan.</p> <p>Lautakunnissa vaikuttamistoimielimistä edustus.</p>	<p>Kuntaympäristölautakunta on hyväksynyt poikkeamisluvalla karhumetsän rakentamisen ja vuokrannut maa-alan sitä varten.</p>	<p>sopivan harrastuksen.</p> <p>Rasisminvastainen viikko toteutunut koululla.</p>	<p>yhteisölliset tapahtumat joulukuussa (kotatapahtuma ja itsenäisyyspäivän tanssiaiset).</p> <p>Maahanmuuttajille suunnattuja tapahtumia toteutettu liikuntatoimessa.</p> <p>Järjestöjä sekä kulttuuria ja liikuntaa tarjoavia toimijoita on tuettu avustuksilla, jotka välillisesti ehkäisevät yksinäisyyttä.</p>
---	--	--	--	---	---

20–64-vuotiaat (P-K) = 15 % 13,9 % (v.2024) 65 vuotta täyttäneet = 11,1 % 11,6 % (v.2024) <i>Terve Suomi-tutkimus 2024</i>					
---	--	--	--	--	--

3. Turvallinen arki ja ympäristö

Seurattava indikaattori, nykytila	Tavoite laajasta hyvinvointisuunnitelmasta ja -kertomuksesta 2025–2028	Toimialakohtaisesti tehdyt toimet vuonna 2025 talous- ja hallinto	Toimialakohtaisesti tehdyt toimet vuonna 2025 tekninen	Toimialakohtaisesti tehdyt toimet vuonna 2025 sivistys / varhaiskasvatus, perusopetus ja lukio	Toimialakohtaisesti tehdyt toimet vuonna 2025 Muut sivistyksen toimet
Koulukiusattuna vähintään kerran viikossa, % 4. ja 5. luokan sekä 8. ja 9. luokan oppilaista. = 4. ja 5.lk 4,9 % (v. 2023) 11 % (v.2025) = 8. ja 9.lk 8,8 % (v. 2019) 11 % (v.2025) <i>Kouluterveyskysely</i>	Lapsilla ja nuorilla on mahdollisuus turvalliseen arkeen ja ympäristöön	Arjen turvallisuuden edistäminen on huomioitu muunmuassa kesätoriteemana lisäten yksilön tietoisuutta oman arjen turvallisuuden edistämiseksi. Vuosittainen turvallisuusilta toteutunut yhdessä	Suojateiden liikennemerkkejä uusittu. Uuden koulukeskuksen suunnittelun aloitus on päätetty.	Harrastustoiminnaissa osallistujille ja huoltajille ohjeistus kiusaamisen nollatoleranssista sekä ohjaajille ohjeet kiusaamisen ehkäisemiseksi ja tilanteiden käsittelyyn.	Kiusaamisen ehkäisy huomioitu nuorisotoimen toiminnoissa.

		poliisin, pelastuslaitoksen, rajavartioston sekä puolustusvoimien kanssa.			
<p>Kaatumisiin ja putoamisiin liittyvät hoitokaksot 65 vuotta täyttäneillä / 10 000 vastaavan ikäistä = 243,5 (v. 2023) 334,1 (v.2024) <i>Erikoissairaanhoidon tilasto (THL) ja Perusterveydenhuollon tilasto (THL)</i></p> <p>Liikennevahingoissa vammautuneet ja kuolleet henkilöt, lkm = vammautuneita 15 hlöä ja kuolleita 0 hlöä (v. 2022). vammautuneita 20 hlöä ja kuolleita 0 hlöä (v.2024) <i>OTIn Liikennevahinkoportti /Onnettomuustietoinstituutti OTI</i></p>	<p>Liikenne- turvallisuus ja esteettömyys kehittyi, kaatumisia ehkäistään</p> <p>Turvallinen elämä ja ympäristö, jossa on huomioitu ilmaston vaikutukset</p>	<p>Turvallisen tilan sääntöjä on valmistelu eri toimialojen ja kunnan yksiköiden kanssa sekä vaikuttamistoimien kuuleminen toteutettu vuoden 2025 aikana.</p>	<p>Kaatumisen ehkäisemiseksi ulkoistettu hiekoituspalvelu, taajama-alueen istumapaikkojen sijoituksissa on tehty tarvittavia muutoksia kuntalaisia kuullen.</p> <p>Käyttäjien toiveita on kuunneltu sekä toteutettu mahdollisuuksien mukaan. Mm. uusi suojatie tehty Kirkkotielle.</p> <p>Vedenkäsittelylaitoksen rakentaminen on aloitettu. Liikenneturvallisuustyöryhmässä edistetty kuntalaisten liikenneturvallisuutta</p>	<p>Sekä perusopetuksen että lukion lukuvuoden 2025 – 2026 teemana on turvallisuus. Järjestetty poistumis- ja sisälle suojautumisen harjoitukset. Päivitetty pelastautumissuunnitelma – ja poistumisohjeet. Pajan (perusopetus, kansalaisopisto) turvallisuutta parannettu Avin antamien ohjeistuksien mukaisesti.</p>	<p>Kansalaisopistossa järjestetty uusi EAK65+ ennakoidun ajon teoriakurssi.</p> <p>Senioreille tarjottavat liikuntaryhmät auttavat voiman ja toimintakyvyn ylläpitämisessä.</p> <p>Nuorisotoimi jakanut heijastimia ja kampanjoinut liikenneturvallisuudesta. Asiaa käsitelty myös muun muassa aamu- ja iltapäivätoiminnassa.</p> <p>Ryhmäohjauksessa sekä tapahtumissa huomioitu tasapainon kehittäminen.</p> <p>Vanhus- ja vammaisneuvosto on käsitellyt liikenteen vaaranpaikkojen kartoitusta ja esteettömyyden tarpeen arviointia eri väestön tarpeita huomioiden.</p>

<p>Kouluympäristön terveellisuuden ja turvallisuuden sekä koulu yhteisön hyvinvoinnin edistämisen tarkastus = toteutuu <i>Terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen peruskouluissa - tiedonkeruu (THL) 2024</i></p>			<p>ulkoisesti viestinnällä liikenneturvallisuustojen mija-hankkeen aineistolla sekä järjestäen kampanjoita ja tarjoten heijastimia kaikenikäisille.</p> <p>Kunnan valmisteilla oleva ympäristöohjelma sisältää myös ilmastoasiat.</p>	<p>Oppilaitosympäristön terveellisuuden ja turvallisuuden sekä yhteisön hyvinvoinnin tarkastus perusopetuksessa ja lukiossa tehty 2025.</p>	
<p>Kunta madaltaa kulttuuriin osallistumisen kynnyksiä. = ei toteudu <i>Kulttuuri kunnan toiminnassa - tiedonkeruu (THL) 2025</i></p> <p>Kulttuuripalveluiden saavutettavuus: kirjastojen, museoiden ja teattereiden saavutettavuus 3/10/20 kilometrin päässä kotoa, % väestöstä. = kirjasto 52 %/67 %/86 % (v.2022)</p>	<p>Hyvä elämänlaatu sekä elinympäristön liikunta- ja virkistyspaikat saavutettavissa ja kunnassa kehitetään kulttuurihyvinvointia ja madalletaan kulttuuriin osallistumisen kynnyksiä</p>	<p>Kunta tukenut myös paljon kolmannen sektorin toteuttamia kulttuurikokemuksia ja tapahtumia.</p> <p>Kunnan tapahtumatoimikunta on kehittänyt yhdistysten ja elinkeinon kanssa yhteistyössä kesätoreja sekä muita kunnan tapahtumia vuoden aikana ja vienyt</p>	<p>Tori-aluetta on ehostettu.</p> <p>Virkistysalueiden vuokrasopimuksia on uusittu (mm. uimarannat ja venepaikat)</p> <p>Tervaruukin uimarantaa parannettu.</p>		<p>Kulttuuri itää! -hankkeen kautta saatiin kolme maksutonta, eri kohderyhmille tarjottua esitystä Ilomantsiin vuoden 2025 aikana.</p> <p>Kaupunginteatteri teki vierailuesityksen Ilomantsiin. Koitere-teatterin toiminta toteutui Koitereen kylissä.</p> <p>Kansalaisopistolla maksuttomia kulttuuritapahtumia.</p> <p>Kansalaisopistolla toteutunut teatteriryhmien edulliset esitykset sekä tarjonnut</p>

<p>53 %/68 %/86,5 % (v.2024) = museo 33 %/70 %/85 % (v.2022) 35,5 %/70,5 %/85,5 % (v.2024) = teatteri – (v.2022 & 2024) = elokuvateatteri 53 %/68 %/84 % (v.2022) 54 %/68,5 %/85 % (v.2024) <i>Kulttuuritilasto (Tilastokeskus)</i></p>		<p>kiertävän kesätorin Möhkön kylälle.</p>			<p>maksuttomia lauletaan yhdessä –kokonaisuuksia hoivapaikoissa. Opintoseteliavustuksen turvin edulliset maksut kylien lauluryhmissä.</p> <p>Kino Mantsin 50-vuotisjuhlan ilmaisenäytökset eri kohderyhmille.</p> <p>Liikuntatoimen palveluja tuotu ihmisten lähelle esim. Puistojumppa.</p> <p>Kirjastossa toteutettu “Ympäristön esteettömyys ja saavutettavuusarviointi” (Karelia AMK).</p> <p>Saavutettavuus: kirjaston selko- ja isotekstiset aineistot järjestetty uudella tavalla: ottavammalle paikalle ja selkein, uusituin opastein.</p> <p>Ilomantsin kunnassa ylläpidetty edullista hintatasoa liikuntapalveluissa.</p>
---	--	--	--	--	---

Hyvinvointisuunnitelma sekä huomioita väestön hyvinvoinnista vuodelle 2026

Ilomantsin kunnassa käyttöön otettiin helmikuussa 2025 hyväksytty Ilomantsin laaja hyvinvointikertomus ja -suunnitelma vuosille 2025–2028. Vuoden 2026 osalta suunnitelmana on jatkaa eri toimialoilla hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen eteen asetettujen tavoitteiden eteen tehtäviä toimia toimialakohtaisesti sekä poikkihallinnollisesti. Suunnitelmana on myös tehdä suunnitelmallista työtä TEAviisari-kyselyn tuloksien pohjalta saatujen tuloksien edistämiseksi tukien rakenteellista hyvinvoinnin edistämistyötä. Hyvinvointikertomuksen vuosiraportti koostetaan taas vuoden päätteeksi tammikuun loppuun mennessä esihenkilöiltä yksikkökohtaisesti saatujen tehtyjen toimenpiteiden pohjalta. Suunnitelma raportoidaan kunnanhallitukselle sekä kunnanvaltuustolle viimeistään kesäkuun valtuustossa, jonka jälkeen saatetaan tiedoksi lautakunnille.

Erityisesti vuonna 2026 olisi hyvä kiinnittää huomiota lasten ja nuorten osallisuuden kokemuksen lisäämiseen sekä kuulluksi tulemisen kokemiseen, ehkäisevään päihdetyöhön jo alakoululaisten kohdalla sekä hampaiden harjaamiseen kahdesti päivässä. Aikuisväestössä huomiota tulisi kiinnittää erityisesti ylipainon lisääntymiseen, liikkumisen vähäisyyteen sekä kaatumisten ja putoamisten lisääntymiseen.

Hyvinvoinnin edistämisen erillisohjelmat ja -suunnitelmat

Ilomantsin laaja hyvinvointikertomus toimii järjestöasiakirjan, turvallisuusasiakirjan, osallisuussuunnitelman, tasa-arvo- sekä yhdenvertaisuussuunnitelman yhdistävänä ohjeena sekä asiakirjana. Tämän lisäksi Ilomantsin kunnalla on lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma vuosille 2025–2028, kuntastrategia. Erillisohjelmina on näiden lisäksi elinvoimaohjelma ja maahanmuuttajien kotouttamisohjelma vuosille 2023–2027 sekä Ilomantsin kunnan talousarvioon on asetettu laajan hyvinvointikertomuksen ja -suunnitelman mukaisesti menestystekijäksi hyvinvoivat ja toimintakykyiset asukkaat.

Hyvinvointikertomuksen laatijat

Raportin ovat koonneet Ilomantsin hyvinvointiryhmä, joka koostuu kunnanjohtajasta, lukion rehtorista, henkilöstöpäälliköstä, talouspäälliköstä, kuntatekniikan päälliköstä, toimitilapäälliköstä sekä hyvinvointikoordinaattorista. Tämän lisäksi jokainen organisaation esihenkilö on koostanut tehtyjä toimia oman yksikkönsä henkilökunnan kanssa hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen tavoitteista.

Käsittely

5.5.2026 johtoryhmä / hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen ryhmä.

1.6.2026 kunnanhallitus

8.6.2026 kunnanvaltuusto

Saatetaan tiedoksi hyvinvointilautakunnalle sekä kuntaympäristölautakunnalle elokuussa 2026.